

joukkue oli "suhtautunut peliin huumorin pilke silmäkulmassa". Perusvaikutelmaksi jää, että ainakin Idrottsbladet raotti ovea naisten jalkapallolle. Vuoden 1921 lopulla lehdessä julistettiin aiheelle yllättäen kuitenkin seuraava ideologinen tuomio:

"Englannin jalkapalloliitto on keksinyt loistavan idean – se on kieltänyt seuroja luovuttamasta kenttiään naisten välisiin jalkapallo-otteluihin. Englannissa ja Ranskassa naiset ovat huolestuttavassa määrin innostuneet pelaamaan jalkapalloa, ja niinpä Englannissa katsotaan, että asiassa on menty liian pitkälle. Jalkapallo ei ole mikään naisten peli. Naisen hento vartalo ei kestä kovia kolhuja. Siksi naisten tulisi luopua jalkapallosta ja keskittyä sen sijaan uinnin, maahockeyyn ja muiden vastaavien jalojen lajien vaalimiseen."

Päätös merkitsi sitä, että Englannissa orastanut naisjalkapalloilu pian romahti. Eikä siinä kyllin. Kun jalkapallon kotimaan vaikutusvaltaiset herrasmiehet olivat sanansa sanoneet ja saaneet tukea Ruotsin suurimmalta urheilulehdeltä, myös ruotsalaisen naisjalkapalloilun kohtalo oli sinetöity. Hupiottelut miesten joukkueita vastaan hyväntekeväisyyden nimissä saivat jatkaa – naisjoukkueiden keskinäisistä otteluista ei sen sijaan haluttu kuulla. Miesten hegemonia vaikutti yli kansallisten rajojen sillä seurauksella, että naisten jalkapallo syrjäytettiin tyystin. Hyökkäyksestä naisten jalkapalloa vastaan tuli kansainvälinen ilmiö, sillä myöhemmin myös Belgiassa seuroja kiellettiin vuokraamasta kenttiään naisjoukkueille. Vallitseva järkähtämätön katsanto oli, että vain miehet saattoivat pelata oikeaa jalkapalloa.

Suhtautumisessa ruotsalaiseen naisjalkapalloon on kuitenkin havaittavissa selkeitä eroja. Alempien kansanluokkien keskuudessa oltiin suvaitsevampia kuin lajin keskiluokkaisissa johtoryhmissä. Pienet kansanseurat järjestivät hupiotteluita, ja ongelmia ilmeni oikeastaan vasta sitten, kun valtakunnalliset urheilulehdet ja tietyt suuret päivälehdet havaitsivat, että maahan oli kehkeytymässä oikeata naisten jalkapalloa. Urheilutoimittaja Torsten "Spectator" Husénista tuli naisjalkapalloilun pahansisuisin vastustaja. Erään ensimmäisistä lajia kattavasti Ruotsissa esitelleen jalkapallokirjan (1918) tekijänä häntä pidettiin aikansa eturivin ideologina. Husén näki englantilaisen naisjalkapallon "väyläksi naisten pyrkimyksille nousta samanarvoisina miesten rinnalle", mitä kehitystä hän ei hyväksynyt. Selvää oli, että nais-

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapal-
loilun varhais-
vaiheista Ruotsissa

pelaajien ja Husénin edustaman hegemonisen keskiluokan välillä vallitsi merkittävä kulttuurinen ero. Keskiluokan näkökulmasta naisjalkapallo tuomittiin biologisin, kulttuurisin ja ideologisin perustein. Työväenluokalla sen sijaan ei kaikesta päätellen ollut aivan samanlaista uskoa viktoriaaniseen maailmankuvaan ja sen julistamaan käsitykseen miesten ja naisten liki täydellisestä erilaisuudesta.

Jo vuonna 1921 – ennen kuin hyökkäys naisten jalkapalloa vastaan käynnistettiin Englannissa – Ruotsin jalkapalloliitolle ehdotettiin kuuluisan Dick Kerr's Ladies -joukkueen kutsumista turneelle yhdessä jonkun toisen englantilaisen naisjoukkueen kanssa. Dick Kerrin Leidiesin otteluiden järjestäjä viittasi joukkueen Englannissa keräämiin valtaviiin yleisömääriin ja niihin merkittäviin rahasummiiin, jotka tätä kautta oli lahjoitettu hyväntekeväisyyteen. Järjestäjä sanoi olevansa varma, että samanlainen menestys saavutettaisiin myös Ruotsissa. Ludvig Kornerup pohti ehdotusta Englannin jalkapalloliiton sihteerin kanssa ja molemmat tulivat siihen johtopäätökseen, että jalkapallo ei ollut sopiva naisten lajiksi. Niinpä Ruotsin jalkapalloliiton ei tulisi toimia vierailun järjestäjänä, ”mutta jos joku seuroistamme olisi kiinnostunut, ei ottelun järjestämiselle olisi estettä”. Dick Kerr's Ladies ei koskaan vieraillut Ruotsissa. Luultavasti ruotsalaisille seuroille ei kerrottu mahdollisuudesta kutsua maineikas joukkue maahan. Vaikeneminen oli yksi keino muiden joukossa naisjalkapallon syrjäyttämiseksi urheilun parrasvaloista.

Tästedes naisten jalkapalloilu sai kuolla luonnollisen kuoleman. Kuitenkin aiheesta kuuli siellä täällä puhuttavan. Kalmarin IS:n jäsenlehdessä muuan naishenkilö propagoi jalkapalloa vuonna 1922 sillä perusteella, että ”nainen ei ole nykyisin mikään heikko olento, joka jatkuvasti on miehisen avun ja suojelun tarpeessa”. Siitä syystä ”naisten jalkapalloon ei tule suhtautua ennakkoluuloisesti, ei ainakaan ennen kuin on selvästi nähty, onko sillä haitallista vaikutusta pelaaviin naisiin kotona ja yhteiskunnassa”. Göteborgs-Tidningen julkaisi muutamaa vuotta myöhemmin ilmoituksen, jossa asiasta kiinnostuneita naisia kutsuttiin koolle valitsemaan naisten jalkapallojoukkuetta. Ilmoitus tehtiin Idrottsbladet-lehdessä naurunalaiseksi seuraavin sanoin: ”Toki muistamme naisten jalkapalloa nähdyin täällä Tukholmassa kymmenisen vuotta sitten... Mutta yhtään pysyvää naisjoukkuetta ei kaupungissa ole ollut, ja toivottavasti emme tule sellaista

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapalloilun varhaisvaiheista Ruotsissa

myöskään näkemään! Jalkapallo pilaa sääret, mikä on hyvä muistaa tänä lyhyiden, viettelevien hamosten aikana." Naisten jalkapalloharrastus ei siten tyystin sammunut. Siitä keskusteltiin jopa Ruotsin valtakunnan urheiluliiton hallituksessa vuonna 1927 sen johdosta, että naisten urheiluliitto oli liitetty Ruotsin yleisurheiluliittoon. Anton Johanson lausui tässä yhteydessä, "että jos naiset haluavat pelata jalkapalloa, jalkapalloliitto mielihyvin jättää asian Ruotsin yleisurheiluliiton huoleksi". Yleisurheilijat tietenkin vastasivat, että heillä ei ollut siihen pätevyyttä. Yksikään liitto ei halunnut olla kannustamassa vakavasti otettavaa naisjalkapalloa.

Naisten jalkapallo rajattiin näin edelleenkin yksittäisiin, hyväntekeväisyyttä tukeviin hupiotteluihin. Nya Norrland -lehti yritti vuonna 1930 houkuttella yleisöä Utansjössä pelattavaan otteluun, jossa vastakkain olisivat "rumista, paksuista ja laihoista ukoista koottu joukkue ja hoikkien, kauniiden tyttöjen joukkue". Paikalle saapui 700 katsojaa, joiden tuella eräälle sairaalle työmiehelle luovutettiin 80 kruunua. Vuosi tämän jälkeen yhteen ottivat Näsäkerin "kauniit työt ja vastaavasti yhtä rumat ukot". Näiden sisällöltään koomisten (ja välillä kevyen eroottisten) muotoilujen joukosta erottuu toki vakaviakin kommentaareja. Jotain taitavaa naispelaajaa saatettiin kehaista. Happamia lehti uutisia esiintyi huonnollisesti edelleen, kuten Gefle Dagbladessa vuonna 1926: "Naiset ovat miehiä parempia jalkapallossa. Löivät eilen ukkoköörin 7-3. Kiitos ja kunnia heille siitä, vaikka toivoisinmekin mieluummin hameväen pysyttelevän erossa jalkapallostani." On tosin lisättävä, että lehti julkaisi ennen ottelua naisten joukkueen kokoonpanon, mitä en ole huomannut aikaisemmin tapahtuneen.

Valoa 1930-luvulla

Vasta 1930-luvulla on pantavissa merkille uutta kehitystä. Naisten jalkapallo alkoi jälleen nostaa suosiotaan ja yhä useammin naisjoukkueet saivat pelata toisiaan vastaan. Samassa aallossa Ruotsi sai ikiomat Dick Kerrin Leidinsä, nimittäin Boräsin naisjoukkueen. Ajan kuvaan kuuluu, että oltiin jälleen ajautunut taloudelliseen lamaan, mistä syystä naisjoukkueiden hyväntekeväisyyspelin tarve kasvoi. Samalla naisurheilun piirissä oli tapahtunut aikavälillä muutoksia sitten 10-15 vuoden takaisen naisjalkapallon

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapalloilun varhaisvaiheista Ruotsissa

nousun. Yleisesti ottaen voimaan perustuvien naisten urheilulajien sietäminen oli kasvanut. 1920-luku oli Ruotsissa monien muiden maiden tavoin jonkinasteinen naisurheilun läpimurron vuosikymmen. Riittä mainita, että Göteborgissa oli vuonna 1926 pidetty epäviralliset naisten olympialaiset yleisurheilussa. Kisojen aikana paikallisessa lehdessä julkaistussa artikkelissa eräs naislääkäri katsoi, että jalkapallon pelaaminen ei ollut haitaksi tytöille. Jos ajan henki oli jossain määrin naisjalkapallopelle myönteinen, käsipallon tunnetuksi tekeminen tuotti lajille toisaalta haittaa. Käsipallo nykyaikaisena kilpaurheiluna on saksalainen luomus vuodelta 1919, ja sitä lanseerattiin raakaa jalkapalloilua paremmin naisille sopivana joukkuelajina. Ruotsiin käsipallo tuotiin vuonna 1925, ja pelin sukupuolileima ilmeni Ruotsin jalkapalloliiton 1920-luvulla mieskäsipalloon kohdistamassa avoimessa halveksunnassa. Peliä pidettiin naismaisena, lapsille sopivana leikkinä. Naisurheiluksi käsipallo sitä vastoin hyväksyttiin nopeasti. Damsporten i ord och bild -lehti, joka ilmestyi vain vuoden 1930, kirjoitti, että "mitä jalkapallo merkitsee Ruotsin pojille, sitä käsipallo on tullut merkitsemään tytöille". Naisten joukkuepelien kenttä oli siten jo varattu vuoden 1930 tienoilla, kun naisjalkapalloilu antoi uudelleen kuulla itsestään Boråsin naisjoukkueen merkeissä.

Huomionarvoista Boråsin naisjoukkueessa on sen ilmeinen taitavuus ja suhteellisen pitkä elinkaari. Miesjohtajan luotsaama joukkue hypähti ulos hupiotteluiden kehyksistä ja sitä alettiin tehdä tunnetuksi oikeana jalkapallojoukkueena. Tämä ei kuitenkaan estänyt sitä silloin tällöin pelaamasta erilaisia miesten hupijoukkueita vastaan. Muutamana vuotena joukkue sonnustautui laajoille turneille, jotka ulottuivat jopa Tanskaan. Ylittämättömänä ongelmana kuitenkin pysyi vaikutusvaltaisen urheilulehdistön kielteinen asenne. Joukkue mainitaan Idrottsbladetissa vuonna 1933 sen esiinnyttyä Ålborgissa. Paikan päältä raportoitiin ottelun olleen "silkkää pelleilyä", mistä syystä lehti toivoi, että jalkapalloliitto "panisi pisteen ruotsalaiselle naisjalkapalloilulle ulkomaan kentillä". Kotinurmilla laji voitaisiin toki säilyttää, sillä "boråsilaistaamit ovat pelanneet pitkän pennin hyväntekeväisyystarkoituksiin, seikka, josta heitä on vilpittömästi kiitettävä". Huolimatta siitä, että boråsilaisten voittokulku keräsi säännöllisesti suuria yleisömääriä, Idrottsbladet pääasiassa vaikei heidän otteluistaan. Myöskään joukkueen kotipaikkakunnan

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapalloilun varhaisvaiheista Ruotsissa

Boråsissa koottiin Ruotsin ensimmäinen oikea naisjoukkue, joka saavutti suuren suosion 1930-luvun alussa. (Postikortti, yksityisomistuksessa)

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapalloilun varhaisvaiheista Ruotsissa

lehdistö ei innostunut. Se tosiseikka, että kaupungissa vaikutti maan kaikkien aikojen menestyksekkäin naisjoukkue, ei ollut mikään ylpeyden aihe. Sen sijaan Borås Tidning totesi, että "tällaisella jalkapallolla ei tietenkään ole mitään tekemistä varsinaisen urheilun kanssa. Viihtenä yleisö tuntuu sitä silti arvostavan, mistä ovat todisteena otteluiden katsojaluvut."

Aivan toista luokkaa oli joukkueen saama mediajulkisuus muualle maata suuntautuneilla kiertueilla. Jönköpingissä kaupungin yleisöennätys jalkapallossa rikottiin, kun naisjoukkueen ottelu kunnanisien miesjoukkuetta vastaan houkutteli paikalle 4 200 henkilöä (siitä huolimatta, että IK Tordin miehet pelasivat samaan aikaan sarjaottelunsa). Yhteys lehdistön myönteisyyden ja laajan yleisökiinnostuksen välillä oli ilmeinen. Jönköpingin ykköslehdessä ottelua mainostettiin jo etukäteen ja Boråsin naisjoukkue esiteltiin kuvan kanssa, heidän saavutuksistaan kerrottiin ja tulevasta ottelusta järjestettiin yleisölle veikkaus. Esiintyminen synnytti myös paikallista kiinnostusta, sillä naisten joukkueet perustettiin sekä Jönköpingiin että Huskvarnaan. Edelleen uutisoinnissa korostettiin naisjalkapallon koomista puolta, mutta boråslaiset saivat silti myös urheilullista tunnustus-

ta samalla kun tilanne herätti tiettyä levottomuutta. Jönköpings-Posten ilmaisi sen näin:

"Emme ole ennen nähneet tyttöjä, joilla olisi näin mainio pelisilmä. Pois meistä kuitenkin, että tosissaan suosittelisimme naisille jalkapalloa, sillä ulkomailla olemme nähneet myös naisurheilun nurjan puolen. Kun aurinko paistaa ja pallo on kevyt ja puhdas, silloin sujuu hentojenkin tyttösten peli, mutta koiranilmalla ja kuraisella kentällä siitä tulee usein 10-15 tytön toisiaan potkiva ryväs liejuun juuttuneen pallon päällä. Naisten ottelu vekkulia ukkojoukkuetta vastaan, jollaisen viime sunnuntaina näimme, on toki eri asia, sillä huumori ei liikaa kuki urheilussa."

Vuonna 1934 Boråsin naiset vierailivat Halmstadissa, jonka paikallislehdessä tapausta kunnioitettiin etusivun artikkelilla. Yksoistikko esiteltiin "Ruotsin kaikkien aikojen parhaana naisjoukkueena". Lukijoita valistettiin myös tiedolla, jonka mukaan joukkue oli pelannut kaksi ottelua Ålborgissa yhteensä 36 000 katsojalle. Odotukset olivat korkealla, "sillä ensi kertaa Halmstadin yleisö saa nähdä pelaamassa oikean naisten jalkapallojoukkueen. Se tulee varmasti olemaan vahvempi vetonaula kuin ne enemmän tai vähemmän hullunkuriset kokoonpanot, jotka ovat olleet tullessa aikaisemmin. Onhan Boråsin joukkue tunnettu kautta koko maan."

Kiinnostavinta näiden vuosien kehityksessä on se, että niin-kin paljon vakavia otteluita naisjoukkueiden kesken todella pelattiin. Vesteråsilainen naisjoukkue BK 30 kohtasi Surahammarin IF:n 300 katsojan todistaessa ja paikallislehdistön esitellessä sekä joukkueiden kokoonpanot että maalien tekijät. Yllättävää on, että sekä tavanomainen huulenheitto että ankara arvostelu loisivat poissaolollaan Västmanlandin läänin uutisoinneissa. Myös länsigöötanmaalaisessa Kinnassa järjestettiin naisten ottelu, sillä 500 henkeä näki Kinnan IF:n pelaavan boråsilaisten joukkuetta vastaan. Jälleen lehdistö säilytti asiallisen sävyn. Helsingborgissa, jossa lajilla oli innokkaita kannattajia, eräs hupiottelu houkutti paikalle 5 000 katsojaa, mikä tuotti kahdentuhannen kruunun avustuksen paikallisten työttömien miesten hyväksi. Tästä menestyksestä huolimatta kuultiin kommentaareja, joiden mukaan naisten kilpaottelut tulisi jatkossa pelata naisten omien joukkueiden kesken.

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapal-
loilun varhais-
vaiheista Ruotsissa

Myönteisistä tendensseistä huolimatta tämän enempää ei juuri tapahtunut. Yhtäkään paikallista sarjaa ei aloitettu, ja naisjalkapalloilu palasi pian tavanomaiseen hupimuotoonsa. Vähitellen myös viihdytyspelit alkoivat menettää vetovoimaansa. Kun Hallandin jalkapalloilijat vuonna 1946 kysyivät mestarijuoksijoilta Gunder Häggiltä ja Arne Anderssonilta, olisivatko nämä halukkaita osallistumaan hyväntekeväisyysjuoksuun, kävi ilmi, että naisjalkapalloilun asema oli heikkenemässä:

"Vuosittain pidetään Halmstadissa kilpailut sokeiden toiminnan tueksi. Useina vuosina kilpalajeina on ollut muun muassa jalkapallo-ottelu ukkojoukkueen ja tyttöjen välillä, pussijuoksua ja erilaisia viestejä... Tällaista ohjelmaa on kuitenkin alettu pitää liian jokapäiväisenä, eikä se enää vedä yleisöä hyvästä tarkoituksestaan huolimatta... Yleisö ei ole enää houkuteltavissa millään tingel-tangelilla vaan todella vetävällä ja katsomisen arvoisella urheilulla."

Vaikka naisten oma kiinnostus jalkapalloiluun epäilemättä säilyi, naisjalkapallo ei lyönyt itseään läpi sotienvälisenä aikana. Ilmeistä on, että laji edelleen hyväksyttiin niin kauan kuin oli kyse hupiotteluista miesten joukkueita vastaan. Vakavasti otettavaa naisjalkapalloilua kohdeltiin sen sijaan kylmäkiskoisesti. Olennaista huvitapahtumissa oli se, että niitä ei voitu sekoittaa oikeisiin jalkapallo-otteluihin. Sen takasi miesten huumorijoukkueiden läsnäolo. Ylipainoinen äijänköriläs ei taatusti ollut oikea jalkapalloilija (mitä valaisee sekin tosiasia, että hupiotteluita järjestettiin kaikennäköisten ukkojoukkueiden kesken). Jalkapallon ideologian mukaisesti peliä piti katsoa läpikotaisin miehisenä toimintana, ja siksi asenteet kovenivat niinä muutamina kertoina, jolloin naisjoukkueet rikkoivat huvinäytelmän ramppia ja alkoivat pelata toisiaan vastaan. Naiset eivät saaneet näyttää tavoittelevansa oikeaa peliä, sillä se olisi kyseenalaistanut jalkapallon miehisestä luonteesta vaalitun hegemonisen totuuden. Mieskriitikot saattoivat väittää, että naisten ottelut tarjosivat katsottavaksi kehnoa peliä, mutta ongelmaksi jäi, että naisten huonot ottelut samoin kuin miesten huonot ottelut olivat vavajavaisinakin oikeaa jalkapalloa. Hupiottelut olivat turvallisesti toista maata. Ne ylläpitivät jalkapallon miehistä ideologiaa eli käsitystä, että kyseinen laji oli olemassa vain nuoria ja voimakkaita miehiä varten. Samanaikaisesti hupipeleillä oli oma tehtävänsä

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapalloilun varhaisvaiheista Ruotsissa

miesjalkapallon puitteissa, sillä ne toivat pienille seuroille ja työtömille miehille tuike tarpeellista lisätuloa. Oikean naisjalkapallon aloittaminen esimerkiksi sarjamuodossa olisi sitä vastoin romuttanut vallitsevan ideologian ja kaiken kukkuraksi maksanut liitolle rahaa (aivan kuten miestenkin sarjojen pyörittäminen maksoi). Loppujen lopuksi oli parasta, että naiset keskittyisivät heille varta vasten suunnitellun joukkuepeliin eli käsipalloon (ellei vielä sitäkin varmemmin koripalloon).

Yhteenvetona sotienvälisistä vuosista voi sanoa, että naiset olivat tervetulleita katsomoon mutta eivät kentälle. Kun tarkastelee huippuseurojen jälkeensä jättämää lähdeaineistoa, huomaa pian, että kumpikaan näistä kahdesta näkökulmasta ei muodostanut aikakauden kaikkein olennaisinta naiskysymystä. Paljon tärkeämpää oli näet pohtia, tuliko pelaajien vaimojen ja tyttöystävien olla mukana seurojen järjestämissä tapahtumissa. Tuliko etusijalla pitää miehistä yhteisöä vai oliko yksisukupuolista jalkapalloperhettä syytä silloin tällöin laajentaa?

Jalkapallo ja perhesopu

Jalkapallo huipputasolla vie paljon aikaa. Pelaajan oli hoidettava ansiotyönsä (ellei hän ollut työtön), jolloin jalkapallo vei lähes kaiken muun ajan. Voi väittää, että pelaajalla oli kaksi työtä, mistä syystä seurojen oli otettava vakavasti pelaajien enemmän tai vähemmän laiminlyömiä naispuolisten kumppaneiden pitäminen hyvällä mielellä. Carl "Ceve" Linde tavoitti ongelman ytimen väittäessään, että jokainen pelaaja "kävi sielussaan kampaailua epätoivoista tytön ja pallon välillä". Asian teki erityisen araksi se, että ruotsalaiset pelaajat olivat amatöörejä, joten he eivät voineet tuoda kotiin palkkasekkejä vastineeksi raatamisestaan pallokentällä. Sen sijaan oli käytössä muita keinoja miesten palkitsemiseksi ja naisten ilahduttamiseksi. Strategiaksi muodostui naisten vetäminen pienessä määrin mukaan seuratapahtumiin ja pelaajille suotujen etujen sovittaminen mahdollisimman perhekeskeisiksi. Usein pelaajakollektiivi oli itse näiden järjestelyjen takana.

Käytännössä seurat yrittivät löytää keskitien kaksijakoisessa suhtautumisessaan naisten läsnäoloon. Malmön FF:n hallituksen vuoden 1931 aikana tekemät päätökset kertovat, kuinka toimittiin: seura kustansi helluntain kävelyretken ja alkoholitto-

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapalloilun varhaisvaiheista Ruotsissa

man päivällisen edustusjoukkueensa jäsenille ja heidän naisseuralaisilleen; kuukausi sen jälkeen pelaajat kutsuttiin seuran maaseudulla pitämään juhlaan, mutta sinne he saivat itse kustantaa kumppaninsa; ensimmäisen kesällä pelatun mestaruussarjattelun jälkeen edustusjoukkue kutsuttiin kahville ja konjakille (naisten kutsuminen mukaan miesten juomisyhteisöön oli tosin epätavallista); syksyllä seuran hallitus päätti, että "naisseuralaisilla olisi jatkossa vain erillisestä kutsusta oikeus olla läsnä pelaajille tarkoitetuissa tilaisuuksissa". IF Elfsborgin piirissä keskusteltiin vuonna 1923 siitä, tulisiko naisten saada osallistua seuran vuosijuhlaan. Päätökseksi tuli, että läsnäolo sallitaan täysraittuissa tilaisuuksissa. Alkoholittomista vuosijuhlista, jonne naiset saivat osallistua, tuli siitä pitäen seuran perinne. Kokonaisuutena ottaen on ilmeistä, että naisten osallistuminen jalkapalloseurojen sosiaaliseen elämään vaikutti hillitsevästi runsaaseen alkoholin käyttöön seuroissa. Naiset edistivät siten elintapojen vakiintumista aikana, jolloin jalkapallosta tuli vakavampaa ja vaatimus pelaajien terveistä elämäntavoista sitä myötä tiukkeni.

Naisten mukaan kutsuminen oli etuoikeus, joka koski vain taloudellisesti hyvin toimeentulevien seurojen pelaajia. Joissain tapauksissa kutsu rajoitettiin vain ykkösjoukkueeseen. IF Elfsborg järjesti vuoden 1937 päättäjäisjuhlat "ykkösjoukkueen pelaajille seuralaisineen sekä kakkosjoukkueen pelaajille ilman seuralaisia". Joskus naisten osanotto todellakin rasitti seuran taloutta. Kun IFK Norrköping vuonna 1937 kutsui edustusjoukkueen daameineen Räsundan kentän avajaisiin Tukholmaan, retken kustannukset nousivat 1 350 kruunuun. Nimenomaan edustusjoukkueen pelaajien naisseuralaisten suosiminen oli tietoinen valinta. Pelaajista käydyin värväyskilpailun kiristyessä ja amatöörisääntöjen asettaessa rajat runsaiden rahapalkkioiden maksamiselle tuli hyvän ilmapiirin luomisesta joukkueessa sitäkin tärkeämpää. Yhtenä menettelytapana oli alkoholipitoisten päivällisten tarjoaminen pelaajille, toisena tervehenkisten perhetapahtumien järjestäminen. Paras vaihtoehto oli yritys yhdistää molemmat periaatteet niin, että joukkueen miehistä ilmapiiriä vahvistettiin ilman että perhe sen kustannuksella jäi ulkopuoliseksi.

Toinen käypä tapa kytkeä pelaajien edut ja perhekeskeisyys oli antaa kihlajais- ja häälahjoja. Näiden lahjojen etu piili siinä, että ne eivät rikkoneet amatöörisääntöjä sekä siinä, että ne roh-

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapal-
loilun varhais-
vaiheista Ruotsissa

kaisivat pelaajia vakiintumaan ja viettämään säännöllistä ja kunnonellista elämää, mikä oli hyväksi heidän urheilulliselle kehitykselle. Voisi mainita, että jokainen IFK Norrköpingin mies sai seuran suuruuden aikana 1940-luvulla kyseisinä juhlapäivinä 50 kruunua. Maan selkeästi rikkain seura 1930-luvulla, Tukholman AIK, antoi edustuspelaajilleen vielä runsaampia kihlajais- ja häälahjoja. Tietyt pelaajat saivat 500 kruunun arvoisen häälahjan ja seuran tähti Pära Kaufeldt vastaanotti häissään vuonna 1930 seuraltaan tuhannen kruunun arvoisen lahjan. Hieman myöhemmin huhuttiin Kaufeldtin perheineen samalla saaneen 10 000 kruunun arvoisen huoneiston ja joukon muita häälahjoja. Edut AIK:ssa eivät aina loppuneet edes silloin, kun pelaaja päätti uransa. Peliuransa päättänyt Ernst Wahlberg sai avioituessaan 500 kruunua käteistä ja posliinisen kahviastiaston.

On todettava, että AIK:n maksamat rahasummat rikkoivat amatöörisääntöjä tai ainakin niiden henkeä. Syy siihen, että AIK ei jäänyt tästä toiminnastaan kiinni, lienee ollut se, että pelaajien saamat etuudet kytkettiin heidän yleiseen elämänsäkaareensa eikä suoranaisesti suorituksiin kentällä. Säännöissä kiellettyjen pelipalkkioiden tai voittobonusten sijaan pelaajat saivat kelpo lahjan tai jopa rahaa, esimerkiksi 30-vuotispäivälahja saattoi olla 500 kruunua. Avokätisillä lahjoilla AIK saattoi käyttää varallisuuttaan hyväksi tavalla, joka ei ollut suoranaisessa ristiriidassa kilpailua säätelevän amatöörisäännösten kanssa. Näin ylläpidettiin samalla hyviä suhteita pelaajien vaimoihin ja tyttöystäviin. Tyttö, joka seurusteli AIK:n pelaajan kanssa, saattoi olla varma, että saisi kumppanin, jolla oli moitteeton ulkoasu, sillä seuran kustannuksella pelaaja puettiin päästä varpaisiin muodinmukaisiin vaatteisiin. Sen lisäksi tyttö saattoi päästä osalliseksi yhteisistä juhlista, retkistä saaristoon ja teatteri-illoista, joiden kulut seura maksoi. Moni suurseura toimi AIK:n tavoin (joskaan ei aivan yhtä avokätisesti). Kun GAIS vuonna 1928 sonnustautui Gästriklandin kiertueelle, seurassa päätettiin, "että ne pelaajat, jotka haluavat ottaa mukaan vaimonsa tai morsiamensa, voivat sen tehdä, sillä joutuvathan nämä melkein koko vuoden uhrautumaan pelaajien ollessa kiinni harjoituksissa ja pelimatkoilla".

Sotienvälisen ajan jalkapallokulttuuri oli siis etupäässä miesten maailma. Tosiasia on, että naisten mukanaolo oli laajempaa yhtäältä herrasmiesseuroissa 1900-luvun alussa sekä toisaalta 1950-luvun lopulla ja siitä eteenpäin, kun bingotoiminta kytket-

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapalloilun varhaisvaiheista Ruotsissa

tiin seurojen varainhankintaan ja naisia tarvittiin taas mukaan seuratyöhön. Näiden jaksojen välissä yleisömäärät varsinkin mestaruussarjatasolla olivat nousseet niin korkeiksi, että kovin monia oheistoimintoja ei enää tarvittu – mistä syystä myöskään naistyövoiman tarve seuroissa ei ollut yhtä pakottava. On selvästi nähtävissä, kuinka nimenomaan jalkapallo kohosi sotienvälisenä kautena suurten urheiluseurojen toiminnalliseen keskiöön. Juuri tuona aikana yleisö alkoi löytää tiensä katsomoihin, mikä merkitsi sitä, että lajissa jo alusta pitäen orastanut kaupallistuminen sai uutta tuulta purjeisiinsa. Jalkapallosta alkoi tulla joukkojen näytelmä.

(Torbjörn Anderssonin väitöskirjasta *Kung Fotboll: Den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950* (Symposium 2002) suomentanut Esa Sironen)

Torbjörn
Andersson

Naisten jalkapal-
loilun varhais-
vaiheista Ruotsissa